

**Тема 6. Українське мистецтво доби козацько - гетьманської держави.
Українське Бароко.**

Лекція №11. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво.

План.

- 1. Характерні риси українського бароко.*
- 2. Портретний живопис.*
- 3. Книжкова графіка, іконопис.*

Твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, стародруки, що належать до одного з найцікавіших періодів в історії культури українського народу — другої половини XVII — XVIII століть — часу становлення та розвитку в українському мистецтві загальноєвропейського стилю бароко. Характерною особливістю бароко є проникнення світського світогляду в усі сфери художньої діяльності.

Рисунок 1 – Інтер'єр в стилі бароко

Монументальність форм, експресивність, введення алегорій та символів, пишна декоративність орнаментики, парадність та урочистість, що притаманні бароко, знайшли відтворення в мистецтві України цього періоду (рисунок 1)

Злиття принципів бароко з національною народною традицією визначило своєрідність його українського варіанту. Специфічно національні риси бароко, які виявилися в усіх видах мистецтва — архітектурі, живописі та графіці, скульптурі, художньому металі та гаптуванні, сформувалися у містах Придніпров'я та Києві, який у XVII столітті стає центром художнього життя України. Розвиткові мистецтва сприяло піднесення філософської думки, науки, літератури, пов'язане з діяльністю Києво-Могилянської академії. Особливе місце в українському мистецтві доби бароко належало художній школі та друкарні Києво-Печерської лаври.

Парадну форму барокового малярства становлять розписи іконостасу — неповторні й високі досягнення староукраїнської культури, що мають світове значення. Вони сповнені розгорнутою символікою, яка прочитується у виразних, театральних піднесених жестах, урочистих постатях, світлових ефектах, лініях драпірування тощо.

Провідне місце у культурному житті тодішнього суспільства посідав жанр портрета, який також відноситься до яскравих і самобутніх явищ національної художньої культури. Художня мова відтворення портретного образу своєрідно використовувала європейські барокові ідеї та національні традиції, яким також були притаманні риси театралізації, умовності, певна символічна система. Вишуканий стиль бароко якнайкраще виражав духовні інтереси української козацької старшини й вищого духовенства, їхні прагнення до рафінованої аристократичності. Значною мірою через портрети сотників і полковників, видатних політичних і культурних діячів епохи козацької автономії ми маємо уявлення про військових і політичних діячів України тих часів. Надзвичайну популярність мали в Україні картини «Козак Мамай» (рисунок 2).

Рисунок 2 – «Козак Мамай»

Пам'ятки мистецтва із зібрання Києво-Печерського заповідника в основному, належать, до київської школи, яка в значній мірі визначила стилістичні особливості майстрів на території всієї України. Становлення стилю бароко в різних видах українського мистецтва проходило не одночасно. Нові художні тенденції в середині XVII століття знайшли своє втілення перш за все в книжковій графіці та іконописі, проявляючись у посиленні емоційного звучання релігійних сцен, у конкретизації місця дії та образів, наближення їх до народного типажу, що призвело до зміни засобів їхньої художньої виразності (рисунок 3). У ювелірному мистецтві України вже з другої половини XVII ст. помітно ускладнення форм виробів та їхньої орнаментики. Поступово предмети набувають все пишнішого декору з використанням в орнаменті листя аканта, гірлянд з квітів та плодів, стилізованих черепашок.

Нові віяння доби бароко проявилися і в художньому гаптуванні, в якому сильними були старовинні візантійські традиції. Для XVII століття характерна ще статичність композиції та площинний малюнок зображень.

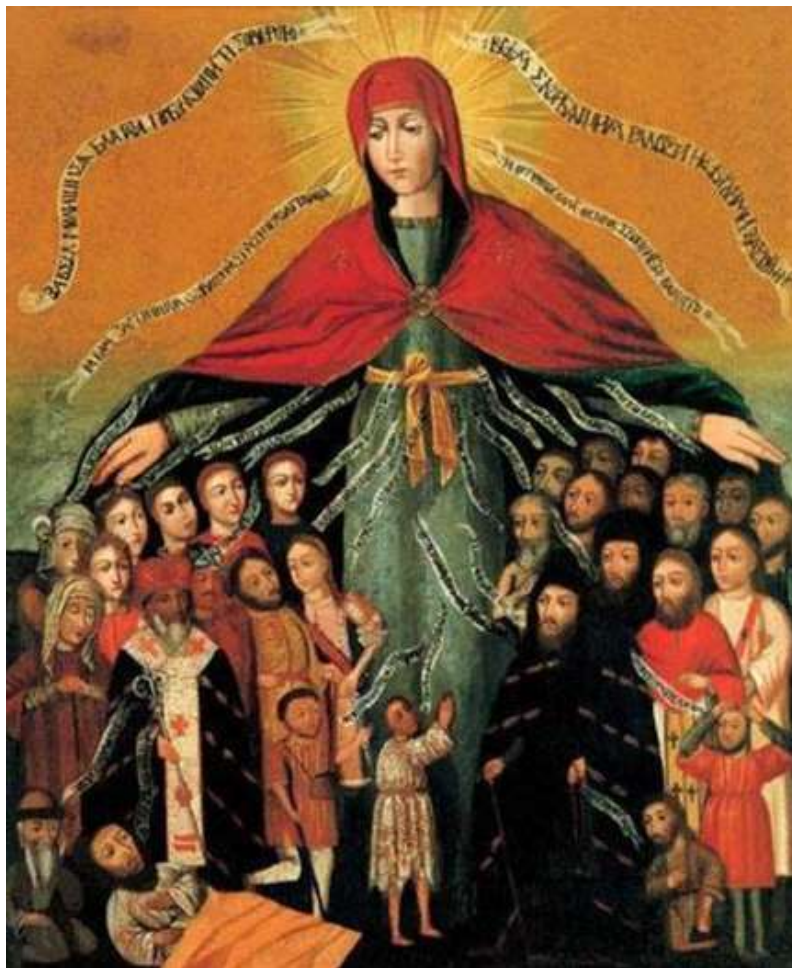

Рисунок 3 – ікона Покрова Пресвятої Богородиці

Але вже на межі століть відбувається різка зміна техніки гаптування, обумовлена перемогою нового художнього напрямку. Композиції стають вільні та пластичні, майстрині намагаються передати перспективу та об'ємність, широко використовується рослинний орнамент. Синтез мистецтв, притаманний стилю бароко, знайшов в українському мистецтві яскраве відтворення. Насичені за колоритом барочні ікони, разом з соковитим позолоченим різьбленням іконостасів, склали органічний та цілісний ансамбль, що полонив величністю та декоративністю загального звучання. Барочні риси проявляються і в оформленні стародруків, гравюри яких набувають складної композиції та пишних декоративних форм. Творчість українських художників XVIII століття — граверів Олександра та Леонтія Тарасевичів, І. Ширського, Гр. Левицького, майстрів-ювелірів — І. Равича, М. Юревича, І. Атаназевича та інших, що відмічена національною своєрідністю та самобутністю, здобула

заслужену славу українському мистецтву. Мистецтво України доби бароко, яке створювалось на основі народної естетики в тісному взаємозв'язку з мистецтвом інших країн, являє важливий етап у розвитку духовної культури українського народу.

Література:

1. Зотов М. В. Українська та зарубіжна культура: словник культурологічних термінів: навч. посіб. / М. В. Зотов, А.В. Клімачова, В.О. Таран . — Київ: «Центр учбової літератури», 2009. — 264 с.
2. Білик Б.І. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. 2-ге вид. / Б.І. Білик. — Київ: Вища школа: Знання, 2000. — 325 с.
3. Русанівський В.М. Культура українського народу: навч. посіб. / В.М. Русанівський В.М. — Київ: Либідь, 1994. — 272 с.
4. Зязюн І. А. Культурологія. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / І. А. Зязюн — Київ: Знання, 2007. — 567 с.
5. Яртись А. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / А Яртись — Львів: Світ, 2005. — 568 с.
6. Бичко А.К. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: курс лекцій: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А.К. Бичко Київ: —Либідь, 2007. — 390.
7. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: підручник./ В.Я. Хоменко. — Київ: Україна, 2002. — 332 с.
8. Лукань В. Г. Історія українського мистецтва: конспект курс лекцій./ В. Г. Лукань Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 192 с
9. <https://www.slideshare.net/puzia/ss-55908657>